

SFINKS JA SIREEN

Massenet' "Manon" "Estonias"

Esietendus 25. märtsil

Anu Kaal ja Ivo Kuusk.

Foto: VAMBOLA SALUPUU

gelase Des Grioux' juurde. 30. märtsi õhtul oli Jürna paraku alavormis: nasaalne, pingutatud tämber, intonatsioonivead, mõtestamata fraseerimine. Ivo Kuuse teatrihooaeg 1991/92 on möödunud töötihedalt ja edukalt (Pinkerton "Madama Butterfly's", ere ja üllatav Kaupmees "Ratsamehes"), Des Grioux' puhul andis hääles tunda väsimus. Kuuse Des Grioux kõlab kogu aeg eksalteeritult, tahaks kuulda õhemat ja vabamat helisemist. Ent Kuusk valitseb lava ja oskab elektriseerida muusitseerimisatmosfääri.

Kõrvaltegelastest kuulub rokokoomaailma celkõige kolmik Pousette-Javotte-Rosette Meeli Kallastu, Annika Tõnuri ja Ülle Tundla esituses: täpne ja julge ansambel, erk ja sundimatu lavatunnetus. Krahv Des Grioux (Uno Kreen, Mati Palm) meenutab Tapola lavastuses veidi Germont'i, ent krahvi suhtumine pojasse jäi III v. kloostripildis ebamääraseks. Massenet on vist ironiat silmas pidanud? Vana Des Grioux võib olla ka täiesti tõsimeelne, peaasi, et veenaks. Väino Puura tõlgitses Lescaut'd pealiskaudse tuisupeana, Voldeemar Kuslapi Lescaut's on rohkem kavalust ja rangust. Oleks tore, kui Puura töötaks oma hääle kallal edasi ühtluse ja tämbriikkuse suunas. Bretigny ja Guillot de Marfontaine'i osatäitjatest korjasid edupunkte Villu Valdmaa ja Rostislav Gurjev tänu stabiilsemale vokaaltõlgendusele.

Enne surma libiseb Manoni silme eest mööda elatud elu, silerdava hiilguse poole pürgimine ja tõdemus, et ta on ennast kulutanud virvatulukesi piüdes. On see moraal meile? Vaevalt. Kes on kuulnud sfinkse ja sireene moraali lugevat?

KRISTEL PAPPAL

Manoni nimetab sfinksiks ja sireeniks Alfred de Musset umbes sada aastat pärast abee Prévost' romaani ilmumist. Musset' fraasi põimisid Massenet' "Manoni" libretistid ševaljee Des Grioux teksti. Ent mitte ainult Manoni kuju pole meile ühtaegu sfinks ja sireen, vaid ka Massenet' ooperistiil — prantsuse lüüriline ooper ehk lüüriline draama (*drame lyrique*). "Estonia" on prantsuse oopereid üksnes põgusalt puudutanud, erandiks Bizet' "Carmen". Lüürilise draama taga kõrgub mitme sajandi teatrikultuur — alates prantsuse klassitsistlikust tragöödiast ning Lully ja Quinault' barokkooperist (*tragédie lyrique*). Tunneme seda valdkonda muusikateatrist üsna halvasti. "Manoni" kavva võtmine on kümnekordselt õigustatud, kui huvi prantsuse ooperi vastu jätkub ja lavale jõuavad Rameau', Grétry, Massenet', Thomas' teosed, Bizet'lt muugi kui "Carmen". Ja õnnelikus tulevikus ka Debussy "Pelléas ja Mélisande"... Õigupoolest oleks Tallinna ooperiellu vaja teist truppi, mis meie suikunud muusikateatrit õrritaks ja repertuaari avardaks. Kindlasti näib see mõte raha- ja lauljatekasinal ajal pööraselt naiivsena. Aga "Nordic Star" ju tekkis? Ooperitrupp ei saakski olla püstrupp, vaid huvitatud oskajate kooslus kahe-kolme lavastuse ettevalmistamiseks hooajas, põhiorhk XVII ja XVIII sajandi ning XX sajandi lavateostel. Ühistöö seoks truppi parimate kammerkoorige ja Vanalinna Muusikamajaga ning ka konservatooriumi laulukateedriga. Idee tärkas juba veebruaris J. V. Mederi "Kindlameelse Argenia" kontsertesitust kuulates ja muutus painavaks "Manoni" etendustel. Sest —

— sest istud saalis ega usu, et oled jõudnud juba 1992. aastasse ja su silme ees rullub lahti muusikateater XXI sajandi lävel.

Näib, et "Estonia" "Manoni" tõlgitsuses on palju üksteise mittemõistmist parimate katsetustest hoolimata. Eldor Renteri kunstnikutöö on nagu kaunis ja meelitatav illusioon; rokokoolikult luksuslik kujundus (dekoratsioonid on maalinud Uno Kär-

di kõrval võidukas poosis... Oli-kord-distant jäi pingestamata, sest jutustamisvõte ei lisanud teistsugust suhtumist. Väike fantaasiavallatus: kui nood 1731. aasta jutustajad oleksid sattunud 1992. aasta Pariisi nüüdis-Manoni miljöösse, siis oleks pahupididus küll mõtlema pannud. Tapola on kahtlemata leidlik ja kogemustega lavastaja, tema koostöö estoonlastega lõppes siiski traditsioonilis-skemaatilise tulemusega. Siingi kummitab eesti ooperietenduste põhihäda — igavus. Vähemalt lavalolijate nägudelt ei tahaks küll igavust välja lugeda! Need raamid, kuhu kunstnik ja lavastaja tegelaskonna asetasi, on liiga ilusad selleks, et tülpinud olla.

Lüüriline draama vajab pooltoonide ja pehmete üleminekute all tahet ja kirge. Dirigent Arvo Volmer püüab neid poolusi ühendada. Kerge, lenduv meelid, mis saab hoo ja värvi orkestripartiist, vaheldub väljendusliku retsitatiivi või dramaatilise puhanguga. Ma ei

tea, kui palju tegid lauljad orkestriproove, igatahes pole neist piisanud sulava terviku saavutamiseks. Vokaalpartiit on värvingu ja esitusnüansside poolest hoopis rikkamad kui praegu kuulda. Massenet' parimate ooperite elektriseeritud elegilisus kandus siiski ka "Estonia" teatrisaali (näiteks — sissejuhatuses, III vaatuses). Orkester suudaks ideaalile — nõrke toon, kristallpuhas kõla — mõned sammud küll lähemale astuda.

Anu Kaalu Manon on oma moodi ohver nagu Violetta Valery, temaski helendub romantilist õilsust, millele lisandub lapselik tujukus. Kahju, et Kaal pole saanud varem laulda prantsuse ooperiosi. Esietendusel takistas Manoni mõjulepääsu tugev kahin hääles. Nadežda Kurem esitas Manoni partiitid kergelt ja vaevata, see-eest väljenduskaala on Manoni jaoks liiga väike. Kuremi Manon on veetlev, aga passiivne, seda enam ootame karakterisügavusi vokaaltõlgendusest. Vello Jürna jõuab lüürilise tenorirolli juurest loodetavasti ka konkreetse kan-

veebbruaris J. V. Mederi "Kindlameelse Argenia" kontsertesitust kuulates ja muutus painavaks "Manoni" etendustel. Sest —

— sest istud saalis ega usu, et oled jõudnud juba 1992. aastasse ja su silme ees rullub lahti muusikateater XXI sajandi lävel.

Näib, et "Estonia" "Manoni" -tõlgitsuses on palju üksteise mittemõistmist parimatest kavatsustest hoolimata. Eldor Renteri kunstnikutöö on nagu kaunis ja meelitatav illusioon; rokokoolikult luksuslik kujundus (dekoratsioonid on maalinud Uno Kärbis) ja kostüümid vajanuksid suuremat ruumi ja elegantsemat lavaliikumist. Soome Rahvusooperi peanäitejuhi Jussi Tapola lavastus eeldab lauljate oma-poolset aktiivsust ja prantsuse kultuuri tundmist. Massenet' "Manon" nõuab kõiges nüansitajuga interpreete, kes suudavad välja tuua ka dramaatilisi teravusi — nüansid ei välista ju sügavust. Lüürilise draama kujunemine võlgnes nii mõndagi sõnateatrile, tegevuslikkus ja psühholoogiline motiveeritus peaksid kandma siingi. Arvatakse kartis lavastaja, et "Manon" võib mõjuda tühiselt ja sentimentaalselt, ning otsustas kasutada ikka veel haljast võtet "Oli kord...": kaks musta rõivasutatud tegelast (rändlaulikud?) räägivad meile loo Manonist, il-mudes iga vaatuse algul ja lõpul ning osaledes vahepeal sündmustikus. Täiesti hämmastas II vaatuse sügavamõtteline lõpp, mil nad seisid magamistoa voo-

raamid, kuhu kunstnik ja lavastaja tegelaskonna asetasiid, on liiga ilusad selleks, et tülpinud olla.

Lüüriline draama vajab pooltoonide ja pehmete üleminekute all tahet ja kirge. Dirigent Arvo Volmer püüab neid poolusi ühendada. Kerge, lenduv meeloodia, mis saab hoo ja värvi orkestripartiist, vaheldub väljendusliku retsitatiivi või dramaatilise puhanguga. Ma ei

lapselik tujukus. Kahju, et Kaal pole saanud varem laulda prantsuse ooperiosi. Esietendusel takistas Manoni mõjulepääsu tugev kahin hääles. Nadežda Kurem esitas Manoni partiid kergelt ja vaevata, see-eest väljenduskaala on Manoni jaoks liiga väike. Kuremi Manon on veetlev, aga passiivne, seda enam ootame karakterisügavusi vokaaltõlgenduselt. Vello Jürna jõuab lüürilise tenorirolli juurest loodetavasti ka konkreetse kan-

ne ja tõdemus, et ta on ennast kulutanud virvatulukesi püüdes. On see moraal meile? Vaevalt. Kes on kuulnud sfinkse ja sireene moraali lugevat?

KRISTEL PAPP

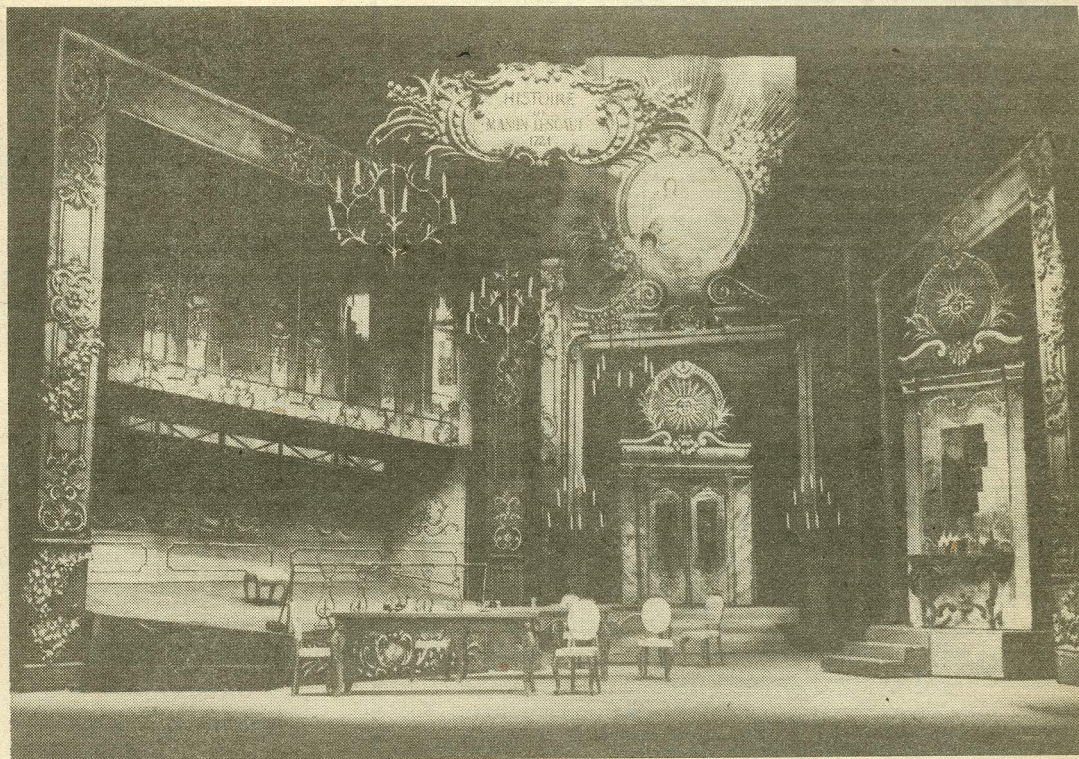

Foto: HENNO SAARNE